

HÅLOGALAND LAGMANNSRETT

DOM

Avsagt: 05.04.2013 i Hålogaland lagmannsrett,

Saksnr.: 12-167012ASD-HALO

Dommere:

Lagdommer
Lagdommer
Sorenskriver

Kari Mjølhus
Kjell Martin Haug
Harald Jølle

Ankende part	Leif Erik Knutsen	Advokat Roar Bårdlund
Ankemothpart	Viasat Broadcasting Uk Limited	Advokat John Steffen Gulbrandsen Advokatfullmektig Stine Helén Pettersen
Ankemothpart	Lasse Ramstad	Advokat John Steffen Gulbrandsen Advokatfullmektig Stine Helén Pettersen
Ankemothpart	Janne Seime Siler	Advokat John Steffen Gulbrandsen Advokatfullmektig Stine Helén Pettersen
Ankemothpart	Nordisk Film Tv AS	Advokat John Steffen Gulbrandsen Advokatfullmektig Stine Helén Pettersen

DOM

Saken gjelder krav om erstatning og oppreisning for ærekrenkelser.

Nord-Troms tingrett avsa 20. juni 2012 dom med slik domsslutning:

- 1. Nordisk Film TV AS frifinnes.*
- 2. Viasat Broadcasting UK Ltd frifinnes.*
- 3. Lasse Ramstad frifinnes.*
- 4. Janne Seime Siler frifinnes.*
- 5. Leif Erik Knutsen betaler til de saksøkte ved Nordisk Film TV AS, sakskostnader med 805 616 – åttehundreogfemtusensekshundreogseksten – kroner innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.*

Tingretten har i dommen redegjort slik for sakens faktum:

I 2008 ønsket Elisabeth og Torgeir Skredlund å foreta en påbygning og spesialtilpasning av sin bolig i Th. Widdings veg 9 i Tromsdalen. Bakgrunnen for dette var at familien hadde fått syv barn, og den yngste tvillingdatteren Alma hadde pga. en sjelden funksjonshemming særlige behov bl.a. knyttet til bruk av rullestol og lydisolert soverom. Familien kontaktet et arkitektfirma som hjalp dem med søknader og tegninger, og de fikk dessuten bistand fra Tromsø kommune, ergoterapeut, fysioterapeut og Nasjonalt kompetansesenter for sjeldne funksjonshemninger. Tromsø kommune ga familien tilsagn om støtte til påbygningen og spesialtilpasningen av boligen. Familien innhentet flere tilbud på utføringen av byggeprosjektet. De kontaktet Knutsen Byggservice ved Leif Erik Knutsen (Knutsen) etter å ha sett en avisannonse som reklamerte for firmaet, og Knutsen innga det rimeligste tilbudet. Familien var i henhold til kommunens vilkår for boligtilskudd forpliktet til å velge det rimeligste tilbudet, og de valgte derfor Knutsen. Partene inngikk 2. september 2008 en "[a]vtale på oppføring av tilbygg og ombygging av Th. Widdingsvei 9", der de to første avsnittene lyder slik:

"Knutsens Byggservice (KB) er ansvarlig for å føre opp nytt tilbygg og utføre nødvendig ombygging av Th. Widdingsvei 9 i henhold til mottatte tegninger og beskrivelse. Utgraving og tilkjøring av masser er ikke med i beregningen heller ikke rør og elektrisk arbeid.

KB vil stå som hovedentreprenør og vil skaffe til veie andre underentreprenører og stå ansvarlig for materialbestillinger og retur.

Det fremgår av avtalens fjerde avsnitt at Knutsen beregnet å bruke "ca. 1.600 timer +/-" på arbeidet. Avtalen henviser i siste avsnitt til "forenklet Norsk bygge- og anleggskontrakt fra Norsk Standard NS 8406."

Knutsen engasjerte maskinentreprenør Alf Isaksen til å foreta gravearbeidene på eiendommen. Isaksen har forklart at han gravde ut tilbyggstomten og at han måtte grave ca. 70-80 cm under det gamle huset, før han fylte til muren. Han sendte fakturaene for sitt arbeid direkte til familien Skredlund. Torgeir Skredlund har forklart at familien fikk flere advarsler bl.a. fra en anleggsgartner mot å benytte Isaksen, og de spurte derfor Knutsen om det var i orden at de byttet graver. Knutsen sa ja til dette, og familien kontaktet i oktober 2008 Byggservice Mjelde (BM). BM skulle bl.a. grave en grøft for støttemur og hull til søylepunktene for terrassen. Det er uenighet om hvem som hadde ansvaret for fundamenteringen og også hvem som har gjort hva. Knutsen hevder at han ikke hadde noen innflytelse på verken Isaksens eller BMs arbeid, at han og hans folk ikke har gravd noe som helst og ikke har hatt noe med de 18 søylene til terrassen å gjøre. Det eneste han gjorde var å foreslå at et såkalt "Big Foot-element" kunne brukes til fundamenteringen, men familien sa nei til dette da de fikk vite prisen. Asgeir Karlsen i BM har derimot forklart at grunnforholdene var vanskelige og besto av mye myr og at BM ønsket å grave helt ned til fast grunn. BM hevder imidlertid at de ble stoppet av Knutsen, som ønsket å støpe med en gang. Dette ville ikke BM være med på, og firmaet forlot derfor byggeplassen. Karlsen har forklart at BM så vidt hadde begynt på søylepunktene, men ikke fullført dette arbeidet og at fundamenteringen skjedde etter at de hadde dratt.

Torgeir Skredlund har forklart at familien etter hvert ble bekymret for kvaliteten på det arbeid som ble gjort på huset. Da taket kom på, så de bl.a. at det var store skjevheter i huset og at den ene veggen var 15 cm lengre enn den andre helt fra grunnmuren. De oppdaget også at undertaket var lagt feil vei. På bakgrunn av de feil og mangler som var oppdaget, engasjerte familien ingeniør Oddvar Skjærstein fra firmaet Byggebistand som byggherrerepresentant. Skjærstein har forklart at han var på første befaring på eiendommen 10. november 2008 og at han da oppdaget en rekke feil og mangler ved det arbeidet som var gjort. I tillegg til skjevhetene og taket, var det bl.a. tale om mangler ved fundamenteringen for søyler for bæring av altaner og utvendig bod, da det ikke var noen understøttelse under spirorørene som var satt rett ned i myrområdet. Familien og Skjærstein avholdt et møte med Knutsen 14. november 2008 som Skjærstein skrev referat fra. Agendaen på møtet var taksering av skjevheter, feil og mangler oppdaget ved befaring, kontrakt, tilbud og byggetid og fremdriftsplan. På dette tidspunktet hadde Knutsen brukt 1137 av de ca. 1600 timene

i henhold til avtalen. Det ble 19. november 2008 inngått en ny kontrakt mellom familien og Knutsen basert på fremdriftsplan utarbeidet av Knutsen 16. november 2008, og det ble der avtalt at resterende arbeid skulle utføres til en fast sum på 278 000 kroner.

I månedsskiftet oktober/november 2008 hadde familien Skredlund spurt Knutsen om han kunne forsere byggingen av terrassen med inngangspartiet for å få den klar før snøen kom, bl.a. av hensyn til rullestoladgang. Knutsen hadde imidlertid ikke kapasitet til dette, og etter samtykke fra ham hyrte familien derfor inn et annet snekkerlag, Polar Byggservice, som bygget selve terrassen. Det fremgår av møtereferatet fra 14. november 2008 at "[p]å avtale 1600 timeverk skal innleid arbeidslag denne uke fratrekkes denne sum med timer som fremkommer på timelister."

Knutsen erkjente i januar 2009 at undertaket var lagt feil, og det ble avtalt at familien Skredlund skulle holde tilbake 93 000 kroner i påvente av retting. Rettingen skulle Knutsen utføre til våren når værforholdene tillot det. Knutsen la på en ekstra vindspærre som et midlertidig tiltak. Knutsen hadde tidligere også erkjent skjevheten i huset, og det ble avtalt at familien skulle tilbakeholde/få kompensasjon på 50 000 kroner for denne mangelen. Det ble etter hvert avholdt flere møter mellom familien og Knutsen som Skjærstein skrev referater fra. Knutsen hevdet at byggeprosjektet hadde endret vesentlig karakter underveis og at det var en rekke tilleggsarbeider som ikke var planlagt i de opprinnelige tegningene. Av referat fra møte 22. januar 2009 fremgår det at Knutsen mente at grensen for tilbakeholdt beløp var nådd, og han krevde 50 % oppgjør for fakturaer på 112 687,50 kroner. Familien var ikke enig i dette og viste bl.a. til at Knutsen skulle levere bygget til fastpris etter avtale inngått 19. november 2008. Knutsen stanset etter dette arbeidet.

Familien Skredlund innhentet en rapport fra Troms Takst AS ved ingeniør Svein H. Hansen. I rapporten datert 25. juni 2009 ble samlet kostnad for utbedring av gjennomgåtte bygningsmessige avvik stipulert til 1 428 465 kroner inkludert mva. Oppsummeringsvis uttales følgende i taksten på side 1:

"Oversiktsmessig anføres at utført arbeid har store mangler og det er vanskelig på bakgrunn av det man ser å kunne stole på utførelse av det man ikke kan se i skjulte konstruksjoner og utførelse. I hovedsak må mye av arbeidet gjøres om hvilket medfører høye kostnader."

Familien Skredlund sendte prosessvarsel til Knutsen 29. juli 2009, og deretter ble forliksklage tatt ut med påstand om at Knutsen skulle dømmes til å betale 1 357 407,50 kroner med tillegg av forsinkelsesrenter. Knutsen innga tilsvaret i saken 20. oktober 2009. Saken ble innstilt hos forliksrådet i november 2009. Skredlunds

tok 5. mars 2010 ut stevning i saken, og Knutsen innga tilsvar der han bl.a. anførte at han ikke hadde gitt noe fast prisoverslag, men en uforpliktende prisantydning og at han hadde gjennomført en berettiget stansing av arbeidet.

Nordisk Film TV AS (Nordisk Film) som produserte programserien "Bygg og Bedrag" for kanalen Viasat TV3 (TV3), mottok 28. oktober 2009 et kontaktskjema fylt ut på nettet av maskinentreprenør Stig Kristiansen. Bakgrunnen for Kristiansens henvendelse var at hans firma hadde blitt kontaktet av familien Skredlund for en eventuell prisvurdering på utbedringsarbeider på eiendommen i Th. Widdings veg 9. Kristiansen reagerte på det mangelfulle arbeidet som var utført på eiendommen, og ønsket at programskaperne skulle hjelpe familien. Nordisk Film bestemte seg for å undersøke saken videre. Deres faste samarbeidspartner SINTEF Byggforsk ble kontaktet, og seniorforsker Vivian Meløysund gjennomførte to befaringer på eiendommen henholdsvis 11. februar 2010 og 28. mai 2010. Meløysund rapporterte om alvorlige feil og mangler på boligen. Videre hadde Nordisk Film samtaler med familien Skredlund og Skjærstein, i tillegg til at de leste rapporten fra Troms Takst. De foretok også en ringerunde til et utvalg av de referansene Knutsen hadde oppgitt på sin hjemmeside og sjekket Knutsens bakgrunn nærmere. De undersøkte videre en sak som sto for Forbrukerrådet mellom Tommy Sørensen og Knutsen knyttet til Knutsens renovering av Sørensens bad. Basert på dette ble det besluttet å lage en episode i serien "Bygg og Bedrag". Nordisk Film fikk lokale håndverkere i Tromsø til å stille opp gratis og rette opp en del av de manglene som forelå på eiendommen i Th. Widdings veg 9, herunder feilene ved fundamenteringen og takkonstruksjonen. Ingeniør Bernt Døhl i firmaet Stig Kristiansen AS og Vacuumkjempen AS utførte fundamenteringsarbeidet, mens firmaet 1-2-3 Bygg AS sto for opprettingen av takkonstruksjonen. Nordisk Film ved Lasse Ramstad og John Bjarne Lium henvendte seg to ganger til Knutsen på telefon for å få ham til å stille opp på et intervju. Knutsen ønsket imidlertid ikke dette, men hans advokat Roar Bårdlund ble 19. august 2010 intervjuet av programleder Janne Seime Siler.

Program 7 i sesong 2 av "Bygg og Bedrag" ble sendt på TV3 20. oktober 2010, 24. oktober 2010 og 24. november 2010, i tillegg til at det har vært kringkastet fortløpende på internettkanalen TV3 Play. Programmets hovedfokus er byggeprosjektet i Th. Widdings veg 9, men også Knutsens øvrige næringsvirksomhet og hans oppdrag for Sørensen blir omtalt i programmet. Knutsen fremmet 19. og 21. oktober 2010 krav om stansing av programmet overfor Nordisk Film og TV3, men kravet ble ikke etterkommet.

Familien Skredlund og Knutsen gjennomførte 21. oktober 2010 rettsmekling og inngikk samme dag et utenrettslig forlik i byggesaken. Forliket innebar at Knutsen skulle betale 700 000 kroner til familien. Han overførte 100 000 kroner samme dag, mens resten skulle betales etter en avdragsplan. Ved Nord-Troms tingretts kjennelse

av 21. oktober 2010 ble saken hevet. Partene utarbeidet samtidig en felles pressemelding som lød slik:

"Knutsens Byggeservice erkjenner at det har vært noen feil og mangler i byggeprosjektet Th. Widdings vei 9, men partene er nå kommet til enighet om en minnelig ordning.

Partene er uenige om hvem som hadde ansvaret for prosjektering og fundamentering av terrasse. Knutsens Byggeservice eller Leif Erik Knutsen har ikke bygget selve terrassen.

Partene er enige om at Knutsens Byggeservice og Leif Erik Knutsen i januar 2009 erkjente at undertaket i Th. Widdings vei var lagt feil. På bakgrunn av dette ble det avtalt et tilbakehold på kr. 93 000,- i påvente av retting.

At ikke partene er enige om alle spørsmål om ansvarsforhold har ikke vært til hinder for en minnelig løsning."

Knutsen har ikke betalt de resterende 600 000 kroner i henhold til forliket, idet han hevder at det ble fremforhandlet under utilbørlig press. Han vil derfor gå til sak for å få forliket opphevet.

Knutsen ble sykemeldt umiddelbart etter at programmet ble sendt, og han måtte permittere sine ansatte. Også Knutsens ektefelle og datter ble sykemeldt. Han mottok flere hat- og trusselmeldinger i etterkant av programmet. Hans oppdragsmengde har blitt sterkt redusert etter at programmet ble sendt. På bakgrunn av at Knutsen mente seg utsatt for straffbare ærekrenkelser og skade på sitt omdømme, tok han 26. januar 2011 ut stevning for Nord-Troms tingrett i privat straffesak mot Nordisk Film, Viasat Broadcasting UK Ltd., regissør Lasse Ramstad og programleder Janne Seime Siler (Nordisk Film m.fl.) med påstand om at en rekke utsagn i programmet skulle erklæres for døde og maktesløse og at de saksøkte skulle betale erstatning for lidt tap og fremtidig inntektstap og oppreisning fastsatt etter rettens skjønn. De saksøkte innga tilsvær i saken 16. mars 2011. I prosesskriv datert 21. juni 2011 begrenset Knutsen mortifikasjonskravet til å gjelde tre utsagn.

De saksøkte krevde at det som vilkår for å fremme saken skulle stilles sikkerhet for sakskostnader saksøker måtte bli pålagt å betale de saksøkte, jf. straffeprosessloven § 413. Tingretten besluttet 11. august 2011 at Knutsen innen 26. august 2011 skulle stille sikkerhet for fremtidige sakskostnader med 700 000 kroner. I prosesskriv 22. august 2011 frafalt Knutsen mortifikasjonskravet og begjærte saken overført i sivilrettslige former for så vidt gjaldt hans borgerlige rettskrav om erstatning og oppreisning. De saksøkte begjærte etter dette saken hevet i sin helhet. Tingretten avsa 18. januar 2012 kjennelse der det ble bestemt at saken skulle heves for så vidt

gjelder kravet om mortifikasjon, men fortsette etter tvistelovens regler når det gjelder kravet om erstatning og oppreisning. Retten fant at det ikke var grunnlag for å opprettholde sikkerhetskravet som var knyttet til den private straffesaken.

Etter forutgående hovedforhandling avsa tingretten dom med slik domsslutning som gjengitt innledningsvis.

Leif Erik Knutsen har anket dommen til lagmannsretten. Anken gjelder tingrettens bevisbedømmelse og lovanvendelse. Nordisk Film TV AS, Viasat Broadcasting UK Ltd, Lasse Ramstad og Janne Seime Selmer har tatt til motmæle.

Knutsen er på flere punkter ikke enig i at faktum slik det er beskrevet av tingretten, kan legges opprøvd til grunn. Lagmannsretten kommer tilbake til dette i sine merknader under.

Ankeforhandling ble holdt i Tromsø 4. - 7. mars 2013. Leif Erik Knutsen møtte. For Nordisk Film TV AS møtte som stedfortreder administrerende direktør Lars Finland, for Viasat Broadcasting UK Ltd møtte som stedfortreder programdirektør i TV3 Åse Marie Bendiksen de tre første dagene mens Bente Hushagen møtte den siste dagen. Lasse Ramstad og Janne Seime Siler møtte andre og tredje dag.

Knutsen, Finland, Ramstad og Siler forklarte seg, og det ble hørt 14 vitner. Ved forhandlingens innledning ble vist program 2/07 "Knutsen Byggservice" og avspilt intervju og telefonsamtaler. Det er framlagt utskrifter av dette. Det ble ellers foretatt en omfattende dokumentasjon. Om denne vises til rettsboka.

Ankende part - *Leif Erik Knutsen* - har i det vesentlige gjort gjeldende:

Tingrettens dom er uriktig. Ankemotpartene har hver for seg, direkte eller ved medvirkning, forsettlig eller uaktsomt krenket Knutsens ære og skadet hans omdømme gjennom produksjonen og kringkastingen av programmet "Bygg og Bedrag". Ankemotpartene har plikt til å erstatte Knutsen det økonomiske og ikke-økonomiske tap han har lidt som følge av krenkelsen, jf. skadeserstatningsloven § 3-6. Knutsen fremstilles i programmet som den eneste ansvarlige for alle forhold ved byggeprosjektet i Th. Widdings veg 9 i Tromsø. Videre fremstilles han tendensiøst og kritikkverdig når det gjelder hans øvrige næringsvirksomhet uten at det ankemotpartene med tilstrekkelig aktsomhet har undersøkt om opplysningene som presenteres, er objektivt korrekte.

Det er ikke bestridt at det foreligger ærekrenkende utsagn. Tingretten har imidlertid kommet til at rettsstridvilkåret ikke er oppfylt. Dette er Knutsen grunnleggende uenig i. Rettsstridvurderingen er i realiteten en avveining mellom hensynet til ytringsfriheten og hensynet til personvernet. Det sentrale er en aktsomhetsvurdering, hvor det blant annet må legges vekt på om mediet har forholdt seg kritisk til kilder, om framstillingen er balansert,

om den går lenger enn det som det er grunnlag for og utsagnets skadeevne. Ved videreformidling av andres oppfatninger er det etter gjeldende rett avgjørende om kilden har vært pålitelig, hvor alvorlig de framsatte beskyldningene er og om pressen har forsøkt å sørge for tilfredsstillende kontradiksjon. Påstandene som settes fram i programmet, er etter en avveining av de hensyn som begrunner ytringsfriheten, ikke berettiget.

Bygg & Bedrag er ikke et program av allmenn interesse. Bygg & Bedrag er "søppel-tv", der formålet er å skape sensasjon for å få reklameinntekter. Programmet er ikke sannhetssøkende. Det framlagte manus viser at ankemotparten var kjent med en rekke faktiske forhold, men at målet var konfrontasjon, ikke å finne sannheten. Det var ingen realitet i tilsvarsretten. Knutsen ble uansett hvordan han forholdt seg, framstilt som en "bedrager". Dersom han hadde samtykket i å la seg intervjuet i programmet, hadde det blitt enda verre. Journalisten var kjent med at det var en rettstvist, og var blitt forklart at advokaten av etiske grunner var avskåret fra å gå nærmere inn i saken, jf. de advokatetiske regler punkt 2.4.2.

Knutsen er ingen offentlig person og har aldri søkt offentlighetens interesse. Programmet rammet Knutsen, som drev et lite byggefirma, som privatperson. Situasjonen kunne vært en annen om saken gjaldt en stor virksomhet. Graden av krenkelse var stor. Han mottok flere hat- og trusselmeldinger i etterkant av programmet, han fikk store psykiske problemer og ble sykmeldt i ett år. Også hans kone og datter ble sykmeldt. Programmet presenterte usanne og fordreide faktaopplysninger. Praksis fra EMD viser en klart skjerpet holdning når det er en privatperson som rammes, jf. Case of Petrenco v. Moldova, dom 30.03.2010, særlig avsnitt 55. At nyere EMD-praksis gir grunnlag for å fastslå at det har funnet sted en oppgradering av ærevernet, uttales av Jørgen Aall, Rettsstat og Menneskerettigheter, 2. utgave, side 227 nest siste avsnitt.

Viktige poenger i den konkrete byggesaken kom ikke fram. Det skapes et nytt offer; den lille næringsdrivende. Det er ikke straffbart å gå konkurs. Konkursene Knutsen har vært involvert i, fant sted for tolv og 22 år siden, og det var ikke tilbørlig å trekke dette fram. Kjennelsen om konkursskarantene ble opphevet av Høyesterett. Innsynsretten i tidligere konkurser er begrenset og hensynet til personvernet gjør seg sterkere gjeldende etter som årene går. I dette tilfelle lå konkursene mange år tilbake i tid, og formålet med å trekke dem fram kan ikke ha vært noe annet enn å "knuse" Knutsen. Dette var ingen aktsom og god journalistikk.

Ankemotpartene på sin side benyttet seg av et selskap som hadde en rekke alvorlige betalingsanmerkninger og som senere gikk konkurs. Ankemotpartens eneste mål var å krenke Knutsen så mye som mulig, og til dette fikk de hjelp av flere, blant annet Sintef.

Det var ikke forsvarlig og aktsomt å påta seg en "bøddelrolle" bare fordi man synes det er god TV-underholdning. Sentral informasjon som ville gitt et mer balansert inntrykk, ble

utelatt. Det ble både direkte og indirekte formidlet en rekke faktiske opplysninger som ikke var korrekte. Videreformidlingen var ikke basert på troverdige kilder. Familien Skredlund var i rettstvist med Knutsen og kan ikke betegnes som en troverdig kilde. Tilsvarende gjelder for Skjærstein og Troms Takst, som handlet på oppdrag for familien. Meløysund i SINTEF Byggforsk tok stilling til arbeid som ikke var ferdigstilt og arbeid Knutsen ikke hadde utført. Knutsen deltok aldri i en anbudskonkurranse. Tommy Sørensen, som lå i tvist med Knutsen, uttalte seg uten at Knutsen fikk anledning til imøtegåelse. Det ble også framsatt en rekke egne utsagn, som at det ville koste familien 1,6 millioner kroner å rette opp feilene ved huset, at huset hadde sunket 20 cm, at det måtte jekkes opp, og at det fortsatt synker. Dette var opplysninger som ble formidlet til seerne og forsterket ved animasjonsbruken.

Det er et faktum at Knutsen allerede i januar 2009 erkjente at undertaket til boligen var lagt feil, og at det i denne sammenheng ble avtalt at tiltakshaver skulle holde tilbake 93 000 kroner i påvente av retting til våren. Knutsen hadde ikke til hensikt å springe fra sitt ansvar. Ankemotparten hadde denne informasjonen før programmet og advokaten hadde opplyst om det i intervjuet. De valgte bevisst å ta informasjonen ut. Ved å utelate nøyaktig og presis informasjon forledet ankemotpartene seerne til et uriktig bilde av hva som var virkelig. Dess mer krenkende ytringen er, dess større aktpågivenhet kreves det fra journalistens side "med hensyn til ytringens forankring i faktum og med hensyn til berettigelsen av å sette den frem", se Bjørn Engstrøm, Skadeserstatningsloven med kommentarer, side 160 punkt 4.

Dersom programmet hadde opplyst om det korrekte faktum knyttet til taket, ville ikke programmets skadeevne for Knutsen vært så stor.

Knutsen erkjente allerede i september 2008 at den omtalte vegg i boligen var skjev, og partene avtalte 24. november 2008 at tiltakshaver skulle motta 50 000 kroner i prisavslag for mangelen. Ankemotpartene valgte bevisst å holde denne faktiske informasjonen tilbake. Det skapes et inntrykk av at Knutsen bare "stakk av". Slik var det ikke.

Programmet ble unødige krenkende ved at ankemotpartene unnlot å gi de nevnte opplysningene.

Knutsen har hele tiden fastholdt at han ikke har bygget terrassen som er omtalt i programmet. Det framgår også klart av saksdokumentene at han ikke har erkjent ansvar for utførelsen av dette.

Skredlund erkjente i pressemeldingen at Knutsens Byggservice eller Knutsen ikke hadde bygget selve terrassen og bekreftet dette i sin vitneforklaring. Ankemotparten var kjent med Knutsens oppfatning av faktum. Det framgikk av sakens dokumenter og ble opplyst om av advokaten. Det er riktig at avtalen om tilbakehold lå forholdsvis langt tilbake i tid da

programmet ble sendt. Knutsens brev 4. februar 2009 til Skredlund underbygger imidlertid at Knutsen hadde til hensikt å rette opp arbeidene. Partene ble etter hvert svært uenige om forståelsen av avtalen av 18. august 2008, noe som førte til at byggherren stanset sine betalinger og Knutsen arbeidene.

Det må være åpenbart at skadeevnen av programmet ikke hadde vært like stor om det hadde vært gitt korrekt og nyansert faktainformasjon.

Tingretten synes å ha misforstått begrepet "hovedentreprenør" og i realiteten, på feilaktig grunnlag gitt Knutsen rollen som "totalentreprenør" for hele byggeprosjektet.

Knutsen var kontrollør og utførende i tiltaksklasse 1. Alle bevis trekker i retning av at det var Polar Bygg som fundamenterte. Dette har Knutsen opplyst om flere ganger. Det er dokumentert at det ble betalt 39 750 kroner til Polar Bygg. Dette tilsier 150 – 200 timer arbeid. Det har formodningen mot seg at det ble brukt så lang tid på selve snekkerarbeidet. Knutsen hadde ikke kompetanse til å fundamentere og formidlet Isaksen til familien. Isaksen fakturerte Skredlund direkte. Det framgår av kommunens godkjenning av byggeprosjektet at arkitektfirmaet er ansvarlig prosjekterende og ansvarlig kontrollerende for utføring av bygninger og installasjoner, tiltaksklasse 2, mens Knutsen er ansvarlig utførende og ansvarlig kontrollerende for utføring av bygninger og installasjoner, tiltaksklasse 1. Knutsen hadde ingen instruksjonsmyndighet og dermed ingen innflytelse på arbeidene til Isaksen, Mjelde Bygg eller andre. Det ble ikke opplyst noe om dette i programmet.

Ved å holde sentrale opplysninger tilbake ble det skapt et inntrykk av Knutsen som var langt verre enn det var fyllestgjørende faktisk grunnlag for. Hvis disse sentrale opplysningene hadde kommet fram, ville seerne fått et mer balansert inntrykk og programmet ville ikke vært ærekrenkende.

Tilleggssaken i programmet - badet til Tommy Sørensen - er med på å gi inntrykk av at man står overfor en bedrager. Kravet til samtidig imøtegåelse ble overhodet ikke fulgt på dette punkt. Det er feil når ankemotparten beskylder advokaten for å stoppe intervjuet. Forbrukerrådet hadde kommet med sin konklusjon i god tid før programmet ble sendt, jf. brev av 12. mai 2010. Forbrukerrådet kom til at Sørensen skulle betale det beløp som var nedfelt i kontrakten og i tillegg inntil 11 500 kroner for elektriker og inntil 11 500 kroner for rørlegger, samt dokumenterte materialkostnader. Heller ikke dette ble opplyst i programmet. Knutsen fikk senere medhold i tingretten og Sørensen dømt til å betale 130 000 kroner. Ankemotpartene pliktet å foreta en aktsom vurdering av faktagrunnlaget de forfektet. Det gjorde de ikke.

Regissør Lasse Ramstad og programleder Janne Seime Siler brøt de presseetiske regler på en rekke punkter. Begge kunne ha opptrådt på en annen måte. De var kjent med de faktiske

forhold og kunne ha stoppet programmet ved å ta spørsmålet opp med Trygve Rønningen. Det er ikke tvilsomt at begge kan saksøkes, jf. Henry John Mæland, Ærekrenkelser, side 256 punkt 4. Kravet til årsakssammenheng er oppfylt.

Ankematpartene engasjerte 1-2-3 Bygg, ordnet med fundamentering og utbedret taket. Deretter ble det gitt ferdigattest. Det kan på den bakgrunn spørres hvor stor realitet det var i de øvrige manglene.

I programmet er Knutsen blitt fokusert på en svært negativ måte i nesten en hel klokke. Programmetts svært aggressive og tendensiøse form må vektlegges i betydelig grad ved aktsomhetsvurderingen. Ankematpartenes manglende vilje til å kringkaste de korrekte opplysningene i saken, deres bevisste tilbakeholdelse av avgjørende og oppklarende opplysninger om byggeprosjektene og deres fullstendige neglisjering av Knutsens rett til kontradiksjon, viser at ankematpartene ikke har vært aktsomme i skadeserstatningslovens forstand.

Det er den samlede tilbakeholdelse og selektering av opplysninger som førte til skaden for Knutsen, en selektering som ankematpartene etter Knutsens syn bevisst har gjort for å skape severdig skandalefjernsyn.

Det foreligger samlet sett en rettsstridig ærekrenkelse. Hele programmet som sådant er ærekrenkende.

Ankematpartene er ikke såkalte "public watchdogs" og kan ikke inn under dette innrømmes vern til å lage fjernsynsprogrammer som i realiteten kan knuse et enkeltmenneske.

Ankematpartene har framsatt rettsstridige ærekrenkelser og har plikt til in solidum å erstatte Knutsen det økonomiske og ikke-økonomiske tap han har lidt ved krenkelsen, jf. skadeserstatningsloven § 3-6. Utmålingen må basere seg på et skjønn. Det vises til framlagte beregninger over det inntektstap Knutsen er og vil bli påført som følge av krenkelsen. Disse viser et lidt inntektstap i 2010 og 2011 på til sammen 1 764 197 kroner, mens framtidig inntektstap vil ligge mellom ca. 4,5 og 12 millioner kroner.

Oppreisningsbeløpet bør settes til 1 million kroner. Som veiledning vises til Oslo tingretts dom 31. mai 2011 i sak 10-122687TVI-OTIR/01.

Ankematpartene plikter også å erstatte Knutsens sakskostnader for tingrett og lagmannsrett.

Ankematpartenes kostnader for tingretten overstiger langt det som var nødvendig for å få saken betryggende utført. Selv om anken fra Knutsen ikke fører fram, bør han fritas for

kostnadsansvaret både for tingrett og lagmannsrett i medhold av tvisteloven § 20-2 tredje ledd bokstav c.

Leif Erik Knutsen har lagt ned slik påstand:

1. Nordisk Film TV AS, Viasat Broadcasting UK Ltd., Lasse Ramstad og Janne Seime Siler dømmes til in solidum, innen 14 dager fra dommens forkynnelse, å betale erstatning for lidt tap og fremtidig inntektstap til Leif Erik Knutsen fastsatt etter rettens skjønn.
2. Nordisk Film AT AS, Viasat Broadcasting UK Ltd., Lasse Ramstad og Janne Seime Siler dømmes til in solidum, innen 14 dager fra dommens forkynnelse, å betale oppreisningserstatning til Leif Erik Knutsen fastsatt etter rettens skjønn.
3. Nordisk Film AT AS, Viasat Broadcasting UK Ltd., Lasse Ramstad og Janne Seime Siler dømmes til in solidum, innen 14 dager fra dommens forkynnelse, å betale Leif Erik Knutsen sakskostnader.

Ankemotpartene - Nordisk Film TV AS, Viasat Broadcasting UK Ltd, Lasse Ramstad og Janne Seime Siler - har i det vesentlige gjort gjeldende:

Tingrettens bevisbedømmelse og lovanvendelse er riktig. Partene er enige om at det er framført ærekrenkende ytringer. Det er uenighet om det er ført sannhetsbevis og utfallet av rettsstridvurderingen, altså om det foreligger erstatningsbetingende ytringer. Praksis fra EMD og dels senere praksis fra Høyesterett viser at spørsmålet om det er ført sannhetsbevis også er relevant under rettstridvurderingen. Dette medfører at ytringer kan være vernet selv om det ikke er ført sannhetsbevis.

Tingretten har med rette kommet til at det er ført sannhetsbevis for ytringene, og at det derfor ikke foreligger en erstatningsbetingende ærekrenkelse. Tingretten har valgt å la spørsmålet om det er ført sannhetsbevis inngå i rettstridvurderingen. Dette er riktig rettsanvendelse.

Saken dreier seg om ytringsfrihet. Spørsmålet er om pressen har gjort et akseptabelt arbeid. Dette må avgjøres ut fra EMD praksis i dag. Det er enighet om at det omkring 2000 skjedde et paradigmeskifte ved at personvernet kom sterkere til syne. Men også pressens frihet og ytringsfriheten ble løftet fram, jf. Jon Wessel Aas sin artikkel "Paradigmeskifte i pressefriheten" inntatt i Norsk presse historie 1-4 (1660-2010).

Utgangspunktet er EMK artikkel 10. Hvilke avveininger som må foretas illustreres særlig i Rt-2002-764 (Nordlandsposten), dommen side 10 nest siste avsnitt. Pressens rolle som "watchdog" må balanseres mot hensynet til personvernet og mot uskyldspresumsjonen i EMK artikkel 6 nr. 2. Det skal gjøres en helhetsvurdering med utgangspunkt i de konkrete ytringene. Det er unntakene/inngrepene i ytringsfriheten som må begrunnes.

EMD har understreket vern om privatlivets fred. Et tidsaktuelt eksempel er "blogging" om individers privatliv. Det er ikke en slik problemstilling vi står overfor i denne sak. Rettspraksis som Knutsen viser til, er derfor ikke relevant.

I vår sak dreier det seg om en person som driver forretningsvirksomhet med egen hjemmeside hvor han annonserer for sin virksomhet. At Knutsen har valgt å drive virksomheten som enkeltmannsforetak og ikke som aksjeselskap, har ikke betydning. Ankemotpartene har vært i sin fulle rett til å sette fokus på virksomheten.

Aktsomhetsvurderingen må skje ut fra hva ankemotpartene hadde av materiale da programmet ble sendt. Opplysninger i ettertid som støtter opp om utsagnene i programmet, inngår i vurderingen, men ikke opplysninger som i ettertid har vist seg ikke å stemme.

Ankemotpartene har ikke hatt som målsetting å gi en objektiv framstilling av byggesaken. Saken ses fra forbrukerens og familien Skredlunds side. Om de presseetiske regler er overtrådt, er et spørsmål for PFU.

Det er det kringkastede programmet som helhet som skal vurderes. De konkrete utsagnene skal ikke isoleres, men ses i lys av hele programmet. Spørsmålet er hva slags inntrykk sitter seerne igjen med etter å ha sett programmet.

Faktum knytter seg særlig til tre forhold; mangler ved taket, skjevhet i vegg og fundamentering for terrasse.

De faktiske forhold rundt taket er ikke bestridt. Det kan ikke bebreides ankemotpartene at det ikke ble opplyst at Skredlund ca. 1 ½ år tidligere hadde holdt tilbake 93 000 kroner i påvente av retting. Dersom dette hadde blitt opplyst, måtte det også ha blitt opplyst at retting aldri skjedde, det vil si TV3 gjorde Knutsen en tjeneste ved ikke å ta med informasjonen om at Skredlund hadde holdt penger tilbake. Det er enighet om at det er gjort dårlig håndverk på taket, og dette var poenget. Ytringen om at taket er lagt feil er sann og hviler på fyllestgjørende faktisk grunnlag.

Faktum som knytter seg til skjevhet i vegg, er heller ikke bestridt. Mangelen hadde store konsekvenser, jf. forklaringen til Skredlund. Ytringen er sann og hviler på et fyllestgjørende faktisk grunnlag. TV3 hadde ikke plikt til å opplyse i programmet at det var gitt et prisavslag på 50 000 kroner. Dersom dette hadde blitt opplyst, måtte det også ha blitt sagt hva det ville koste å utbedre mangelen og at familien Skredlund opplevde å være under sterkt press.

Det er enighet om at fundamenteringen ikke er fagmessig og at den er mangelfull.

Ankemotpartene har basert seg på troverdige kilder og utført et aktsomt journalistisk arbeid når de har lagt til grunn at Knutsen var ansvarlig for fundamenteringen.

Det er ved dokumentbevis og vitneforklaringer bevist at Knutsen fundamenterte. Det vises særlig til forklaringene til vitnene Asgeir og Arve Karlsen og Oddvar Skjærstein samt referat fra byggemøtene, hvor det står at Knutsen skal foreta beregninger knyttet til fundamenteringen. I følge Skjærstein, som førte referatene i pennen, hørte han ikke på noe tidspunkt at Knutsen ikke var ansvarlig for fundamenteringen. Knutsen har bekreftet at han mottok referatene. Det går også fram av timeliste skrevet av Knutsen at han tok betalt for å ha gravd ned spirorør. Det var Knutsen som foreslo at det kunne brukes såkalte "Big Foot-element". Under byggeprosessen var det ingen som hørte at Knutsen ikke var ansvarlig for fundamentering.

Knutsen var ansvarlig utførende og ansvarlig kontrollerende. Det gjaldt ingen begrensninger i ansvarsretten. Det er ikke framlagt noen dokumentasjon for at Knutsen ikke hadde tillatelse til å fundamenterer. Det vises i den forbindelse til Departementets "Veiledning om byggesak" og vitneforklaringer, blant annet fra takstmann Hansen og Skjærstein.

Knutsen er også ansvarlig på avtalerettslig grunnlag. Dette følger av avtalen mellom Knutsen og Skredlund. Sistnevnte forklarte for lagmannsretten at han oppfattet at Knutsen skulle ordne alt, og at han spurte Knutsen om det var i orden at han fikk tak i en annen graver. At faktura ble sendt direkte til Skredlund endrer ikke dette. Partenes opptreden overfor hverandre viser at Knutsen var ansvarlig. Skredlund hadde ingen byggetekniske kunnskaper. Knutsen var den profesjonelle og dessuten den som førte avtalen i pennen.

Det er av mindre interesse at det ikke var mangler ved selve terrassen. Det er underbyggingen/fundamenteringen som er det sentrale. Ytringen om fundamenteringen er sann og hviler på et fyllestgjørende faktisk grunnlag.

Det er for alle tre forholdene ført sannhetsbevis for ytringene. Dette gir tilstrekkelig grunnlag for å frifinne ankemotpartene. Forliksavtalen mellom Knutsen og familien Skredlund innebærer dessuten at Knutsen har erkjent at det forelå feil og mangler for 700 000 kroner ved huset.

Graden av krenkelse ved programmet er liten. Knutsen er næringsdrivende som tilbyr sine håndverkertjenester på det åpne marked. Programmet fokuserer ikke på personlige forhold som seksualitet, religion eller politisk syn. Selskapsformen er ikke avgjørende.

Knutsen har fått mulighet til å imøtegå de sentrale punktene i programmet. Sidesaken om badet til Tommy Sørensen varte bare i ett minutt og 28 sekunder, mens programmet varte i

43 minutter. Knutsen utnyttet ikke den mulighet han fikk til imøtegåelse. Han ble tilbudt, men samtykket ikke i la seg intervjuet. Han henviste til sin advokat, som ikke møtte forberedt. Intervjuet med advokat Bårdlund ga ikke informasjon som tilsa at det faktisk redaksjonen hadde, burde korrigeres. Det kan ikke gå ut over TV3 at verken Knutsen eller advokat Bårdlund utnyttet de muligheter de ble fikk til å nyansere bildet. De fikk muligheten, men "sølte den bort".

Programmet handler om forbrukerjournalistikk og har stor allmenn interesse. Det setter fokus på dårlige håndverkere og beskytter forbrukere mot overgrep fra næringsdrivende. Det foreligger også andre gode grunner til å sende programmet. Familien Skredlund, som har et sterkt funksjonshemmet barn, mistet sin økonomiske trygghet og ble uforskyldt påført graverende feil fra en håndverker. Ut fra folkeopplysningshensyn er det viktig å vise hva som kan skje ved bruk av håndverkere som ikke gjør jobben sin.

Etter den nye skadeserstatningsloven § 3-6, som ikke er trådt i kraft, men er en kodifisering av gjeldende rett, skal det ved avveiningen av om ytringen er erstatningsbetingende, særlig legges vekt på om ytringen hviler på et fyllestgjørende faktisk grunnlag. Dette har flere elementer i seg, jf. særlig Rt-2003-1190 (Minnefondsaken), dommen side 14, tredje og nest siste avsnitt. Dersom kildene har vært troverdige og det er ført sannhetsbevis, er ytringene ikke erstatningsbetingende.

I denne saken har TV3 bygget på en rekke troverdige kilder. Sintef Byggforsk som et uavhengig organ vurderte saken grundig. Seniorforsker Meløysund gjennomførte to lange befaringer på eiendommen i TH. Widdings veg 9 og rapporterte om mange og svært alvorlige feil og mangler. Videre bygget ankemotpartene på rapporten fra Troms Takst, utført av en takstmann med svært lang erfaring, og som også konkluderte med at det forelå mangler ved det utførte arbeid. Ankemotpartene snakket med Oddvar Skjærstein, og det ble foretatt omfattende intervjuer med familien Skredlund som framsto som troverdig. Skredlund forteller en historie man tror på, og ankemotpartene har dokumentasjon for at det han sier er sant. Funnene ble bekreftet av fagfolkene som deltok i utbedringsarbeidet. Det var ingen holdepunkter for at kildene ikke var troverdige.

Når det gjelder Knutsens anførsel om manglende kompetanse i tiltaksklasse 1, er alle samstemte om at han kunne fundamentere. Vitnet Asgeir Karlsen forklarte at de ble avbrutt i arbeidet av Knutsen. Broren Arve Karlsen bekreftet dette og sa uttrykkelig at Knutsen var sjefen på byggeplassen og instruerte de andre.

Det gjelder ikke noe krav om at ankemotpartene dokumenterer at programmet er 100 % sant. Det er tilstrekkelig at det er "vesentlig sant" det som framkommer i programmet. EMD bruker formuleringen "totally untrue". Som eksempel vises til Case of Dalban v. Romania, dom 28. september 1999, avsnitt 50. Journalisten ble frifunnet selv om det i ettertid viste seg at det som var sagt var feil. Det ble opplyst i programmet at

byggeprosjektet hadde kostet familien Skredlund 1 600 000 kroner. Den korrekte summen er ca. 1 400 000 kroner. Den opplyste summen er da i det vesentlige sann. Poenget er at det dreier seg om mange penger.

Pressen skal, dersom den anser informasjonen som troverdig, kunne kringkaste dette uten at man skal ha en frykt for erstatningssøksmål dersom ytringene viser seg i ettertid å ikke være sanne. Dette er begrunnet i pressens rolle som "public watchdog". De ankende parter har vært i god tro med hensyn til det faktum som ble presentert i programmet.

Oppsummert anføres: Faktum er basert på fyllestgjørende grunnlag, det er brukt troverdige kilder, og det er ført sannhetsbevis for ytringene. Det er en lav grad av krenkelse man har med å gjøre. Knutsen har fått mulighet for kontradiksjon. Det foreligger gode grunner for å sende programmet, som var av allmenn interesse. Ankemotpartene har utført et aktsomt journalistisk arbeid. Ærekrenkelsene er ikke rettsstridige.

Anken må forkastes og Knutsen må erstatte ankemotpartens sakskostnader både for tingrett og lagmannsrett. Ankemotpartene gjør gjeldende at det ikke er grunnlag for å redusere sakskostnadskravet slik tingretten gjorde.

Nordisk Film TV AS, Viasat Broadcasting UK Ltd., Lasse Ramstad og Janne Seime Siler har lagt ned slik påstand:

1. Anken forkastes.
2. Leif Erik Knutsen erstatter ankemotpartenes sakskostnader for tingretten og lagmannsretten.

Lagmannsrettens vurdering:

Lagmannsretten har kommet til samme resultat som tingretten og kan i det alt vesentlige tiltre dens begrunnelse, både faktisk og rettslig.

Bevisførselen for lagmannsretten har underbygget og bekreftet riktigheten av tingrettens faktiske beskrivelse slik den er gjengitt foran.

Om vilkårene for å tilkjenne erstatning og oppreisning ved påstått ærekrenkelse uttaler tingretten (dommen side 10 og første avsnitt side 11):

Vilkårene for å tilkjenne erstatning og oppreisning etter en påstått ærekrenkelse fremgår av skadeserstatningsloven § 3-6. Bestemmelsens første ledd lyder slik:

"Den som har krenket en annens ære eller privatlivets fred, skal, så fremt han har vist uaktsomhet eller vilkårene for straff er til stede, yte erstatning for den lidte skade og slik erstatning for tap i fremtidig erverv som retten under hensyn til den utviste skyld og forholdene ellers finner rimelig. Han kan også pålegges å betale slik erstatning (oppreisning) for skade av ikke økonomisk art som

retten finner rimelig."

Etter første ledd kreves at noen "har krenket en annens ære". I dette ligger at gjerningsbeskrivelsen i straffeloven §§ 246 eller 247 objektivt sett er oppfylt. Videre er det fastslått i rettspraksis at utsagnene må være rettsstridige og at dette begrepet har samme innhold når det gjelder oppreisning som det har i straffebestemmelsene, jf. Rt. 1999 side 1541 på side 1549 med henvisning til tidligere avgjørelser. Dernest kreves at det enten har vært utvist uaktsomhet eller at vilkårene for straff er oppfylt.

Idømmelse av erstatning og oppreisning for ærekrenkelser anses klart som et inngrep i ytringsfriheten etter EMK artikkel 10, jf. bl.a. Rt. 2003 side 1190. Dette innebærer at EMDs og Høyesteretts praksis i tilknytning til dette spørsmålet er den primære rettskilde når det skal tas stilling til hvorvidt de aktuelle ærekrenkelsene er omfattet av ytringsfrihetsbeskyttelsen i EMK artikkel 10, jf. menneskerettsloven § 2 nr. 1.

Lagmannsretten er enig i dette og tar det samme utgangspunkt.

Knutsen hevder ikke at de enkeltstående utsagn i programmet er ærekrenkende, men gjør gjeldende at utsagnene samlet sett og programmet som helhet er ærekrenkende.

Programmet inneholder en rekke utsagn om Knutsens dårlige håndverk og manglende oppfølging av byggeprosjektet i Th. Widdingsveg 9. Lagmannsretten finner at utsagnene etter sitt innhold er beskyldninger som samlet sett både krenket hans ærefølelse og var egnet til å skade hans gode navn og rykte, jf. straffeloven §§ 246 og 247. Programmet handler i hovedsak om dårlig håndverk knyttet til taket, fundamentering av terrasse og skjevhet i huset. Nordisk Film TV AS med flere har ikke bestridt, og er enig i at utsagn knyttet til disse forholdene, var ærekrenkende for Knutsen.

For spørsmålet om det er adgang til å pålegge erstatnings- og oppreisningsansvar for de ærekrenkende utsagn, har tingretten tatt som rettslig utgangspunkt (dommen side 11 andre avsnitt og side 12 øverst):

...

Etter artikkel 10 nr. 2 krever inngrepet en tungtveiende begrunnelse – det må være nødvendig i et demokratisk samfunn og være til fordel for interesser som er nevnt i bestemmelsen. Det er alternativet "for å verne andres omdømme" som er aktuelt her. Det følger både av EMDs og Høyesteretts praksis at det i den avveining som må foretas etter artikkel 10, bør tas utgangspunkt i pressens grunnleggende funksjon i et demokratisk samfunn, både som sentral utøver av ytringsfriheten og som den viktigste arena for andres bruk av denne frihet. Pressens rolle som "public watchdog" må imidlertid "balanseres mot hensynet til personvernet, derunder enkeltmenneskers omdømme, som også er en anerkjent menneskerettighet, jf. EMK artikkel 10 nr. 2 – vern av omdømmet – og FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter artikkel

17 nr. 1", jf. Rt. 2002 side 764 på side 773. Når det skal tas stilling til om det vil være i strid med EMK artikkel 10 å pålegge erstatnings- og oppreisningsansvar for de ærekrenkende ytringene, må det foretas en sammensatt helhetsvurdering der en rekke momenter inngår. I den nye straffeloven av 20. mai 2005 nr. 28, som ennå ikke er trådt i kraft, er ærekrenkelser avkriminalisert, men adgangen til å kreve erstatning og oppreisning for ærekrenkelser er videreført i ny § 3-6 a i skadeserstatningsloven. Bestemmelsens annet ledd er utformet for best mulig å dekke de sentrale vurderingstemaer som er lagt til grunn i EMDs og Høyesteretts praksis når det er spørsmål om en sanksjon mot ytringer er i strid med EMK artikkel 10, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 488. Annet ledd i ny § 3-6 a i skadeserstatningsloven lyder slik:

"En ærekrenkende ytring medfører ikke ansvar etter første ledd dersom den anses berettiget etter en avveining av de hensyn som begrunner ytringsfrihet. Ved denne vurderingen skal det særlig legges vekt på om ytringen hviler på et fyldestgjørende faktisk grunnlag, på ytringens grad av krenkelse, og om hensynet til den krenkede er tilfredsstillende ivaretatt ved for eksempel adgang til imøtegåelse, om allmenne interesser eller andre gode grunner tilsa at den ble satt frem, og om ytreren har vært i aktsom god tro med hensyn til de momenter som kan gjøre ytringen berettiget."

Selv om bestemmelsen ennå ikke er trådt i kraft, er den ikke ment å endre dagens rettstilstand, og momentene som angis i annet ledd må anses som en kodifisering av gjeldende rett, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 488. Annet ledd gir dermed god veiledning for den helhetsvurderingen som skal foretas.

Lagmannsretten er enig i at dette er en riktig beskrivelse av vurderingstemaet, jf. også Rt-2003-1190 avsnitt 73.

Ytringer vil generelt ha et sterkt vern dersom de gjelder forhold av allmenn interesse, jf. Rt-2002-764 på side 773 og Rt-2003-1190 avsnitt 76, jf. også Ot.prp.nr. 22 (2008-2009) side 489.

Lagmannsretten legger til grunn, slik som forklart av Trygve Rønningen og referert i PFU-sak 281/210, at "Bygg & Bedrag" er "en programserie som setter søkelyset på bygge- og håndverkerbransjens utføring av oppdrag, primært på private boliger." TV3 går inn i "enkeltsaker og retter opp de feil og mangler som har oppstått etter mangelfullt arbeid (...) samtidig som man følger opp de som har vært ansvarlige". I følge TV3 har programmet "et klart forbrukerjournalistisk preg ...". I PFU-saken, som gjaldt klage fra E.G. Bygg Tromsø AS over innslag i programmet "Bygg & Bedrag", uttalte PFU etter å ha konstatert at programmet handlet om forbrukerjournalistikk, at programmer som "Bygg & Bedrag" står "midt i det journalistiske oppdraget, og ...".

Knutsen hevder at programmet ikke har allmenn interesse og viser til at han ikke er en offentlig person som har søkt offentlighetens lys. Lagmannsretten finner ikke at Knutsen

kan høres med dette. Knutsen driver næringsvirksomhet og tilbyr gjennom sitt enkeltmannsforetak håndverkertjenester i markedet. Foretaket reklamerer for sine tjenester på hjemmeside ("Velkommen til vår hjemmeside") og kan i følge denne "ta hele byggeprosessen fra a til å og koordinere den opp mot den jobben som skal gjøres." Som næringsdrivende ønsker Knutsen naturlig nok å nå ut til så mange som mulig med sine tjenester. Det betyr at han også må finne seg i at virksomheten kommer i offentlighetens søkelys. At det dreier seg om et enkeltmannsforetak endrer ikke vurderingen. Etter lagmannsrettens syn er det klart at det hadde allmenn interesse at programmet satte søkelyset på dårlig håndverk og unnlatt ferdigstilling av byggeprosjektet i Th. Widdingsveg 9. Lagmannsretten slutter seg til tingrettens merknader, dommen side 12 nest siste avsnitt, og viser til disse.

I helhetsvurderingen skal det legges vekt på om ytringene bygger på et "fyllestgjørende faktisk grunnlag". Lagmannsretten legger som tingretten til grunn at de ærekrenkende beskyldningene i hovedsak gjelder faktiske forhold, og at det settes fram forholdsvis konkrete beskyldninger, særlig knyttet til feil og mangler ved utføring av taket og fundamenteringen av terrassen samt skjevhet i huset. Jo mer konkrete og presise beskyldninger, jo mer kreves av objektivt faktisk belegg, jf. Rt-2002-764 på side 775.

Knutsen har erkjent at det var mangler ved taket, og det er ut fra bevisførselen på det rene at det var flere og til dels alvorlige mangler ved taket. Lagmannsretten tiltrer tingrettens begrunnelse og viser til denne, se dommen side 13 første avsnitt.

Knutsen har videre erkjent at det var skjevhet i vegg. Som tingretten finner lagmannsretten at utsagn i programmet om skjevhet bygger på fyllestgjørende faktisk grunnlag. Det vises til tingrettens begrunnelse, dommen side 13 andre avsnitt, som lagmannsretten slutter seg til. At journalisten i programmet spør om "hele huset" er "skeivt" og Skredlund svarer at "vi ser at hele huset var så skeivt...", gir etter lagmannsrettens syn ikke grunnlag for en annen vurdering. Skjevhet i vegg har gitt følgeskader slik at det er skjevhet i hele huset. Det vises særlig til Skredlunds forklaring om at skjevheten har påvirket alt som skulle gjøres i huset; montering av kjøkkeninnredning, legging av parkett med mer.

Fundamenteringen har vært et sentralt tema under bevisførselen. Tingretten har i dommen side 13 siste avsnitt og side 14 første avsnitt uttalt om denne:

Når det gjelder fundamenteringen av terrassen, er det ikke omtvistet at den var mangelfull. Bl.a. var det ikke noen understøttelse under spirorørene som var satt rett ned i myrområdet. Knutsen har imidlertid anført at han ikke var ansvarlig for fundamenteringen og at programmet uriktig fremstiller ham som ansvarlig. I avtalen mellom Knutsen og familien Skredlund datert 2. september 2008 sto det at Knutsen var "ansvarlig" for å "føre opp nytt tilbygg og utføre nødvendig ombygging av Th. Widdings veg 9 i henhold til mottatte tegninger og beskrivelse" og at han skulle stå

som "hovedentreprenør" og "skaffe til veie andre underentreprenører". Det fulgte dermed av avtalen at Knutsen var ansvarlig for hele byggeprosjektet. Det fremgikk også av avtalen at utgraving og tilkjøring av masser samt rør og elektrisk arbeid ikke var "med i beregningen", men retten kan ikke se at det endrer det forhold at Knutsen skulle være ansvarlig for hele prosjektet. På bakgrunn av det Torgeir Skredlund forklarte i retten legger retten til grunn at familien oppfattet Knutsen som den klare sjefen på byggeplassen og den de skulle forholde seg til. Dette viste seg bl.a. ved at da de ville fremskynde arbeidet med terrassen, spurte de Knutsen om det var i orden, og tilsvarende spurte de Knutsen om det var greit at de ønsket en annen graver enn Isaksen. Etter rettens oppfatning må det også ha vært klart for Knutsen at familien anså ham som den som ledet arbeidet og skulle utføre det etter avtalen.

I henhold til møtereferat skrevet av Skjærstein fra møte mellom Knutsen og familien skulle Knutsen foreta beregninger knyttet til fundamenteringen. Det fremgikk da også av timeliste fra Knutsen datert 16. november 2008 at han tok betalt for 50 timer knyttet til manglende arbeidstegninger og beregninger. Videre fremgikk det av timeliste skrevet av Knutsen at han tok betalt for å ha gravd ned spirorør. Det er også klart at han foreslo for familien at det kunne benyttes et såkalt "Big Foot-element" til fundamenteringen. Disse forholdene indikerer at Knutsen har vært ansvarlig for fundamenteringen. Retten kan ikke se at det har noen betydning at Knutsen i henhold til kommunens godkjenning er listet opp som ansvarlig utførende og ansvarlig kontrollerende for utføring av bygninger og installasjoner, tiltaksklasse 1. Retten er enig med Nordisk Film m.fl. i at dette har betydning for Knutsens offentligrettslige ansvar overfor kommunen, men bare begrenset betydning for hans ansvar overfor familien Skredlund, og i henhold til Direktoratet for byggkvalitets veiledning til forskrift om godkjenning av foretak for ansvarsrett faller uansett både prosjektering og fundamentering av bolighus som det i Th. Widdings veg 9, innunder tiltaksklasse 1. Videre har retten funnet forklaringen til Asgeir Karlsen i BM troverdig. Retten legger på bakgrunn av denne forklaringen til grunn at BM ønsket å grave helt ned til fast grunn, men at de ble stoppet av Knutsen, som ønsket å støpe med en gang. Dette ville ikke BM være med på, og firmaet forlot derfor byggeplassen. BM hadde så vidt begynt på søylepunktene, men ikke fullført dette arbeidet, og fundamenteringen skjedde etter at de hadde dratt. Retten bemerker dessuten at Knutsen bygget balkongen i annen etasje der søylene står rett ned på terrassen, og ved å ha gjort dette har han uansett akseptert det terrassen var støttet på. Etter dette finner retten at også beskyldningene knyttet til fundamenteringen av terrassen hviler på et fyllestgjørende faktisk grunnlag.

Beskrivelsen er dekkende for det som framkom under bevisførselen under ankeforhandlingen. Lagmannsretten deler tingrettens faktiske og rettslige vurderinger. Basert på bevisførselen for lagmannsretten skal i tillegg bemerkes:

Lagmannsretten finner det ikke tvilsomt at Knutsen var ansvarlig for hele byggeprosjektet. Dette følger av partenes skriftlige avtale om at Knutsen Byggeservice skulle stå som "hovedentreprenør" og "skaffe til veie andre underentreprenører", og det underbygges ved flere vitneutsagn om at det var Knutsen som ledet arbeidet og ga instruksjoner på arbeidsplassen.

Knutsen har anført at han ikke hadde innflytelse eller kontroll over Polar Bygg, som bygget terrassen. Lagmannsretten legger ut fra Skredlunds forklaring til grunn at Skredlund engasjerte det nevnte firma til å bygge selve terrassen, og at Knutsen ikke hadde noe med dette oppdraget å gjøre. Etter lagmannsrettens vurdering er det av mindre interesse hvem som bygget selve terrassen. Det sentrale er hvem som sto for og hadde ansvaret for fundamenteringen.

Vitnet Arve Karlsen fra Byggservice Mjelde AS, var nytt vitne for lagmannsretten, og forklarte at han og Knutsen ble uenige om hvor dypt det skulle graves. Knutsen kom med forslag om å bruke "Big Foot" og hevdet det ikke var nødvendig å grave ned til fast grunn. Karlsen ville ikke være med på dette, og han og byggefirmaet forlot byggeplassen i protest. Asgeir Karlsen, fra samme firma og bror til Arve Karlsen, forklarte det samme. Episoden underbygger at Knutsen var sjef og hadde styringen på arbeidsplassen.

Bevisførselen under ankeforhandlingen etterlater etter lagmannsrettens oppfatning ingen tvil om at Knutsen tok beslutningen om at det ikke skulle graves ned til fast grunn. Knutsen var ansvarlig for fundamenteringen.

Oppsummert er lagmannsrettens konklusjon at de tre forholdene som det rettes hovedfokus på i programmet, bygger på fyllestgjørende faktisk grunnlag. Bygg & Bedrag hadde godt belegg for ytringene som ble framsatt i programmet.

I helhetsvurderingen inngår også "ytringens grad av krenkelse". Programmet hadde en presentasjonsform som utvilsomt rammet Knutsen, jf. PFU-sak 282/10. Programtittelen "Bygg & Bedrag" kan i seg selv oppfattes som en insinuasjon om straffbare forhold og virke stigmatiserende. Vinklingen i programmet var kritisk, animasjon og grafiske framstillinger understreket programmets budskap. Selv om programmet handlet om Knutsens byggevirksomhet, var det i stor grad rettet mot ham personlig. Både for Knutsen selv og hans familie var belastningen stor. Som tingretten finner lagmannsretten det klart at Knutsen opplevde programmet som svært krenkende.

Programmet inneholdt noen unøyaktigheter. Det ble sagt at byggeprosjektet hadde kostet familien Skredlund 1 600 000 kroner mens det riktige beløpet er ca. 1 400 000 kroner. Lagmannsretten legger liten vekt på at det ble oppgitt feil beløp. Det dreide seg uansett om et stort beløp, og den opplyste summen var ikke "totally untrue".

Knutsen har anført at han ikke var kjent med at han deltok i en anbudskonkurranse. Skredlund forklarte for lagmannsretten at familien etter krav fra Tromsø kommune innhentet flere tilbud, og at Knutsen hadde det rimeligste tilbudet. Lagmannsretten legger til grunn at det ikke fant sted en formell anbudskonkurranse, og at Knutsen ikke ble gjort kjent med at også andre hadde inngitt tilbud. Etter lagmannsrettens syn har Knutsens manglende kunnskap om dette ikke betydning for det som er tema i saken. Uttalelse innledningsvis i programmet om at Knutsen kom med "det laveste pristilbudet" er dekkende for det som faktisk var tilfelle. Knutsen har forklart, og lagmannsretten legger til grunn at han ved oppstart av firmaet hadde en god del realkompetanse som snekker og håndverker. Dette kunne ha vært omtalt, men utsagnene i programmet om at Knutsen "bare" hadde drevet byggefirmaet i "noen år" og manglet "formell" kompetanse, var korrekte.

Knutsen har anført at det var utilbørlig å fokusere på tidligere konkurser. Lagmannsretten kan på bakgrunn av de feil og mangler det var ved huset samt Knutsens opptreden, ikke se at det var utilbørlig å omtale tidligere konkurser selv om disse lå langt tilbake i tid, særlig den første. Konkursene var et faktum. Knutsen forklarte under ankeforhandlingen at foretaket ikke har noen aktiva utover verktøy, og at han aldri vil gjøre opp for seg i henhold til forliket, som han hevder er ugyldig. Varebilene, som det står Knutsen Byggservice på, tilhører ektefellen. Knutsens opplysninger og utsagn under ankeforhandlingen underbygger etter lagmannsrettens oppfatning at det var på sin plass å trekke fram konkurshistorikken i programmet.

Som påpekt av tingretten følger det av EMD's praksis at "også en aggressiv og polemisk tone i reportasjene er vernet av ytringsfriheten. Og også visse overdrivelser og feilskjær godtas", jf. Rt-2003-1190 avsnitt 85. Avhengig av omstendighetene i det enkelte tilfelle finnes det likevel grenser for "en unødig sårende og krenkende form", jf. Rt-2002-764 på side 776.

Lagmannsretten finner ikke at programmet som helhet hadde en "unødig sårende og krenkende form", jf. Rt-2002-764 på side 776, jf. tingrettens dom side 14 nest siste avsnitt.

Spørsmålet er om Nordisk Film TV AS med flere har opptrådt aktsomt ved publiseringen av programmet. Om vurderingstemaet vises til Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 489, gjengitt i tingrettens dom side 15 øverst.

Lagmannsretten finner som tingretten at Nordisk Film TV AS med flere gjorde grundige undersøkelser før programmet ble sendt. De bygget på troverdige kilder og hadde faktisk dekning for at beskyldningene som knyttet seg til taket, fundamenteringen og skjevheten var sanne. For så vidt gjaldt fundamenteringen nevnes spesielt at de gjorde en aktsom vurdering da de basert på muntlige og skriftlige kilder la til grunn at Knutsen var ansvarlig som hovedentreprenør.

Etter lagmannsrettens syn ble det gjort et grundig og godt forarbeid. I likhet med tingretten finner lagmannsretten at også rimelige krav til kontradiksjon ble oppfylt.

Journalistene Lium og Ramstad oppfordret i telefonsamtalene Knutsen til å komme med sine synspunkter. Knutsen ønsket ikke å la seg intervjuet og grunnga dette i hovedsak med at partene var innkalt til rettsmekling, og at han og foretaket ville bli påført enda mer skade om han lot seg intervjuet. Knutsen viste til sin advokat, som samtykket i intervjuet. Advokaten ga sparsomt med faktiske opplysninger i intervjuet og kunne brukt muligheten til imøtegåelse på en bedre måte. Etter lagmannsrettens syn kommer det fram i det "klippet" som vises i programmet, at partene strides om hva slags avtale som gjelder, at Knutsen er uenig i familien Skredlunds "virkelighetsbeskrivelse", at mange av arbeidene ble stanset på grunn av manglende betaling og derfor ikke er ferdigstilt, at det ikke er "veldokumentert" at det er feil og mangler o.s.v. At Knutsens budskap ikke kom tydeligere fram i programmet, kan etter lagmannsrettens syn langt på vei forklares med at Knutsen ikke ville la seg intervjuet, og at advokaten var forbeholden i sine svar og vegret seg mot å gi faktiske opplysninger.

Knutsen har anført at det ville gitt bedre balanse om det hadde blitt opplyst at han hadde gitt et prisavslag på 50 000 kroner, og at Skredlund hadde holdt tilbake 93 000 kroner.

Det kunne kanskje ha nyansert bildet av Knutsen om dette hadde blitt opplyst, men opplysningene alene ville ikke gitt et fullstendig bilde av Knutsens opptreden i byggeprosjektet. Knutsen meddelte i brev 4. februar 2009 til Skredlund at arbeidene ikke ville starte opp igjen før han fikk forskuddsbetaling som krevd. Avtalen om tilbakehold av 93 000 kroner ble inngått 1 ½ år før programmet ble sendt og i påvente av retting. Knutsen rettet ikke opp. Det viste seg i ettertid at prisavslaget var for lite og at 93 000 kroner ikke dekket det som måtte til for å rette opp arbeidene. Lagmannsretten viser til at Knutsen ved det utenrettslige forlik påtok seg å betale 700 000 kroner til familien Skredlund for feil og mangler. Han overførte 100 000 kroner samme dag. Resten er fortsatt ikke betalt.

Lagmannsretten finner på denne bakgrunn at journalistene ikke kan bebreides for at det ikke ble sagt noe om prisavslag og tilbakeholdelse i programmet.

Knutsen har videre anført at han ikke var kjent med at forbrukerrådssaken mellom ham og Tommy Sørensen skulle omtales i programmet, verken før eller etter intervjuet.

Som tingretten mener lagmannsretten at Knutsen og advokaten burde fått anledning til å imøtegå sidesaken vedrørende badet til Sørensen. Lagmannsretten finner imidlertid ikke at dette fører til at det samlet foreligger brudd på retten til samtidig imøtegåelse. Det vises til at innslaget med badet til Sørensen ikke varte med enn ett minutt og 28 sekunder, og at advokaten brøt intervjuet med journalisten slik at det ikke ble anledning til å ta opp dette.

For øvrig vises til tingrettens dom side 15 nest siste avsnitt, som lagmannsretten slutter seg til.

Lagmannsretten finner etter dette at Nordisk Film AS med flere utførte et totalt sett aktsomt journalistisk håndverk.

Lagmannsretten finner at ytringene i programmet og programmet som helhet ligger innenfor ytringsfriheten, slik denne er definert i EMDs og Høyesteretts praksis i henhold til EMK artikkel 10. Det foreligger ingen rettsstridige ytringer. Følgelig er det ikke grunnlag for erstatning eller oppreisning etter skadeserstatningsloven § 3-6.

Sakskostnader

Nordisk Film TV AS med flere har vunnet saken og har etter hovedregelen i tvisteloven § 20-2 første ledd krav på å få erstattet sine sakskostnader av Knutsen. Lagmannsretten har vurdert, men finner ikke at det er grunnlag for å bruke unntaksregelen i tvisteloven § 20-2 tredje ledd. Saken har verken faktisk eller rettslig budt på tvil.

Advokat Stine Helen Pettersen har for lagmannsretten krevd salær med 363 575 kroner. I tillegg er krevd godtgjørelse for tapt arbeidsfortjeneste for Janne Seime Siler med 5 800 kroner, for Lasse Ramstad med 10 000 kroner, for John Bjarne Lium med 3 000 kroner, for Oddvar Skjærstein med 5 280 kroner, for Svein H. Hansen med 8 320 kroner, for Asgeir Karlsen med 449 kroner og for Torgeir Skredlund med 500 kroner, til sammen 33 349 kroner. I tillegg til dette kommer reise- og oppholdsutgifter med 51 223 kroner og øvrige utlegg på 2 670 kroner. Samlet gir dette et sakskostnadskrav på 451 417 kroner. Det er oppgitt at sakskostnadene er betalt av Nordisk Film TV AS og Viasat, og at disse er merverdiavgiftspliktige slik at det ikke kreves merverdiavgift på sakskostnadene.

Advokat Roar Bårdlund har protestert mot salærkravet. Det anføres at kravet er for høyt og overstiger det som er nødvendig, jf. tvisteloven § 20-5. Så vidt forstås gjøres det ikke for lagmannsretten gjeldende at det ikke er adgang til å kreve dekket godtgjørelse for tapt arbeidsfortjeneste for partene Siler og Ramstad. Advokat Pettersen har i kostnadsoppgaven redegjort for kravene.

Etter tvisteloven § 20-5 skal full erstatning for sakskostnader "dekke alle partens nødvendige kostnader ved saken som ikke særlige regler gir grunnlag for å unnta. Ved vurderingen av om kostnadene har vært nødvendige, legges det vekt på om det ut fra betydningen av saken har vært rimelig å pådra dem."

Advokat Pettersen har oppgitt at det har medgått 135,25 timer til forberedende arbeid. Av dette gjelder 32,75 timer perioden fra mottak av anke til og med inngivelse av tilsvar mens resten 103,50 timer gjelder perioden fra inngivelse av tilsvar fram til ankeforhandling. Til ankeforhandling og arbeid utenom rettsdagene medgitt 40 timer. Dette gir et samlet timetall på 175,25 timer. Et salærkrav på 363 575 kroner gir en gjennomsnittlig timepris på 2 075 kroner.

Lagmannsretten har under noe tvil kommet til at salærkravet på 363 575 kroner ikke overstiger det som har vært rimelig og nødvendig for å ivareta ankemotpartenes interesser på en betryggende måte. Lagmannsretten legger særlig vekt på at det har vært fire

ankemotparter i saken, som i følge advokat Pettersen "ikke har hatt annen innbyrdes tilknytning enn at de sammen har deltatt i produksjonen Bygg & Bedrag", og at saken har reist spørsmål som gjelder både injurielovgivning og plan- og bygningsrett.

Lagmannsretten finner videre at Siler og Ramstad kan kreve dekket tapt arbeidsfortjeneste for møte under ankeforhandlingen. Det vises til tingrettens utførlige redegjørelse i dommen side 17 nest siste avsnitt. Det samme gjør seg gjeldende for lagmannsretten. Utgifter, reise- og oppholdsutgifter og "div. øvrige utlegg" har lagmannsretten ikke noe å bemerke til.

Knutsen plikter etter dette å erstatte ankemotpartens sakskostnader for lagmannsretten med 451 417 kroner.

Lagmannsretten skal legge til sitt resultat til grunn ved avgjørelse av sakskostnader for tingretten, jf. tvisteloven § 20-9 andre ledd. Ankemotpartene har vunnet saken også for tingretten og har etter hovedregelen krav på å få erstattet sine sakskostnader, jf. tvisteloven § 20-2 første ledd.

Advokat Bårdlund har gjort gjeldende at Knutsen i medhold av tvisteloven § 20-2 tredje ledd må fritas for kostnadsansvaret for tingretten. Det vises til at han har hatt god grunn til å få saken prøvd, at saken er av stor velferdsmessig betydning for ham, og at styrkeforholdet mellom ham og ankemotpartene tilsier fritak, jf. bokstav a) og c).

Lagmannsretten legger til grunn at saken har stor velferdsmessig betydning for Knutsen, og at styrkeforholdet mellom partene er ulikt. Etter lagmannsrettens oppfatning gir verken dette eller andre forhold grunnlag for å gjøre unntak fra hovedregelen i tvisteloven § 20-2 første ledd. Det foreligger ikke tungtveiende grunner som gjør det rimelig å fritta Knutsen helt eller delvis for erstatningsansvaret etter tvisteloven § 20-3 tredje ledd.

Advokat Pettersens salærkrav for tingretten var på 956 350 kroner. Tingretten fant at salærkravet var for høyt og reduserte beløpet til 700 000 kroner. Tapt arbeidsfortjeneste for Ramstad og Siler, reise- og oppholdsutgifter med videre kom i tillegg slik at samlet beløp som Knutsen ble pålagt å erstatte utgjorde 805 616 kroner.

Advokat Pettersen har for lagmannsretten gjort gjeldende at det ikke var grunnlag for den reduksjon tingretten har gjort og fastholdt et salærkrav på 956 350 kroner. Lagmannsretten mener som tingretten at beløpet er uforholdsmessig høyt og overstiger det som var rimelig og nødvendig for ivaretagelse av partenes interesser. Tingrettens begrunnelse for reduksjonen er dekkende for lagmannsrettens syn, og det vises til denne, se dommen side 16 siste avsnitt og side 17 første avsnitt. Det gjøres etter dette ingen endringer i tingrettens kostnadsavgjørelse.

Anken blir etter dette forkastet.

Dommen er enstemmig.

DOMSSLUTNING

1. Anken forkastes.
2. Leif Erik Knutsen betaler til Nordisk Film TV AS, Viasat Broadcasting UK Ltd, Lasse Ramstad og Janne Seime Siler ved Nordisk Film TV AS og Viasat Broadcasting UK Ltd, sakskostnader for lagmannsretten med 451 417 kroner.
Oppfyllelsesfristen er 2 - to - uker fra dommens forkynnelse.

Kari Mjølhus

Kjell Martin Haug

Harald Jølle

Helt avskrift
Helse og sosialt lagmannsrett
Gunnar Krause